

juni 2025

Advies van de Raad voor de Toekomst Cirkelstad

Circulair bouwen structureel in aanbestedingen

Voorwoord door de voorzitter

— 11 juni 2025

Wat een genoegen om met zo'n diverse en ter zake kundige Raad een eerste advies als Raad op te stellen over circulair aanbesteden in de bouw. Op basis van eigen praktijkervaringen geeft de Raad aan hoe circulariteit structureel verankerd kan worden in aanbestedingen en welke positieve milieu- en economische effecten dat heeft. Laten we niet in de 'ja maar' stand blijven staan, maar dit advies gewoon met elkaar gaan opvolgen.

Jacqueline Cramer

Voorzitter Raad voor de Toekomst Cirkelstad

Raad voor de Toekomst

De Raad voor de Toekomst van Cirkelstad geeft onafhankelijk advies aan de publieke en private bouwsector in Nederland. Met deze adviezen wil de Raad de transitie naar een circulaire bouwconomie te versnellen. Hierbij gaat de Raad uit van ‘bouwen binnen planetaire grenzen’, waarbij thema’s als CO₂-reductie, klimaatadaptatie en biodiversiteit integraal worden meegenomen. De Raad kent een brede vertegenwoordiging van partners en vrienden van Cirkelstad en biedt zo een representatief beeld van de verschillende partijen op publiek en privaat gebied die bezig zijn met de circulaire bouwtransitie.

DE RAAD BESTAAT UIT DE VOLGENDE LEDEN

- **Jacqueline Cramer (voorzitter)**
Voorzitter Betonakkoord en Bouwakkoord
Staal en oud minister VROM
- **Niels Bogman**
Directeur Project Management
and Consultancy RHDHV
- **Sybren Bosch**
Mede-ondernemer Copper8
- **Yvonne van der Brugge-Wolring**
Directeur-Generaal Rijksvastgoedbedrijf
- **Jan Willem van de Groep**
Programma regisseur Building Balance
- **Vincent Gruis**
Professor TU Delft en trekker Transitieteam
Circulaire Bouweconomie
- **Lidewij de Haas**
Directeur BAM Bouw en Techniek
- **Jorrit Herrera Farfán**
Duurzaamheidsadviseur Wonion
- **Marlou Kellenaars**
Consultant Volantis
- **Malika van de Weerd**
Programmamanager Duurzaamheid AM
- **Bert Krikke**
Cirkelstad, secretaris van
de Raad voor de Toekomst

Constateringen van de Raad

Circulair aanbesteden is cruciaal om klimaat- en milieudoelstellingen te halen. Het betekent dat bij aanbestedingen in de bouwsector wordt gefocust op het minimaliseren van het gebruik van grondstoffen, optimaliseren van hergebruik van materialen, het verlengen van levensduur, minimaliseren van afval en voorkomen van verontreiniging en verlies aan biodiversiteit. Het doel van circulair inkopen is om deze impact te verlagen gedurende het gehele ontwerp-, bouw- en gebruiksproces, tot en met het einde van de levensduur.

Deze aanpak draagt bij aan een duurzame economie en vermindert de afhankelijkheid van schaarse grondstoffen. Zowel nationaal als Europees staat circulair aanbesteden en inkopen hoog op de agenda. Het Nationaal Programma Circulaire Economie stelt dat Nederland in 2030 voor 50% circulair moet zijn, met een volledige circulaire economie in 2050. Circulair aanbesteden speelt een cruciale rol om deze doelstellingen voor de bouwsector te kunnen halen.

- Het belang van circulair aanbesteden wordt erkend in de Europese Green Deal en Actieplan Circulaire Economie;
- De fundamentele omslag uitblijft, ondanks nationaal beleid, kennis- en inspiratienetwerken, handreikingen en ambities van verschillende opdrachtgevers;
- Aanbestedingen een sleutelrol hebben om de circulaire doelstellingen te bereiken, omdat opdrachtgevers een sterk sturende rol hebben in de bouwsector;

- De bouwsector verantwoordelijk is voor ongeveer 40% van het wereldwijde materiaalgebruik, waarmee zij een belangrijke druk legt op fossiele hulpbronnen en primaire materialen;
- De gebouwde omgeving met circa 30-40% goed is voor een aanzienlijk deel van de wereldwijde CO₂-uitstoot. De materiaalvraag is in Nederland goed voor meer dan 10% van de nationale CO₂-uitstoot. Duurzaam Bouwen kan de uitstoot drastisch verminderen;
- Er met de huidige werkwijze jaarlijks wereldwijd een enorme hoeveelheid bouwafval wordt geproduceerd, waarvan een groot deel niet gerecycled kan worden. Circulaire bouwprincipes daarentegen richten zich op het hergebruik en het hoogwaardig recycleren van materialen, met als doel om afval te voorkomen en de vraag naar primaire grondstoffen te verminderen;
- Circulaire bouwmethoden kosteneffectief kunnen zijn, doordat onderdelen en materialen een waarde behouden, effect hebben op de milieu impact en waarde in de vorm van carbon-credits vertegenwoordigen in geval van CO₂ reductie of CO₂ opslag;
- Circulaire bouwmethoden, mede door het uitbannen van schadelijke materialen, een bijdrage leveren aan gezondheidswinst op productiviteit en verlaging van ziekteverzuim;

Deze constatering vragen om binnen aanbestedingen structureel te sturen op circulaire ontwerp- en bouwprincipes.

Nieuwe fase van de transitie

De transitie op het gebied van materialen en circulariteit (techniek) bevindt zich in de voorontwikkelfase. Er is voldoende marktrijp, gecertificeerd en vergunbaar aanbod. De transitie is gestart met een kleine groep die echt kan en wil veranderen. Vervolgens volgt de groep die wel wil, maar niet kan veranderen. Daarna volgt de groep die wel kan maar niet wil veranderen. Tot slot is er altijd een groep die niet wil en niet kan veranderen.

Echter, nieuwe wijzen van aanbesteden – zoals prestatiegericht uitvragen, loslaten van detailsturing en ruimte bieden voor marktvoorstellen – zijn op veel plekken nog niet geaccepteerd, niet toegepast en zelfs onbekend. Dit moet veranderen, willen we toewerken naar het kantelpunt in de transitie. Wat we nodig hebben zijn werkwijzen die sociaal aanvaardbaar, bestuurlijk verdedigbaar en professioneel uitvoerbaar zijn.

Na het kantelpunt komt de versnelling en stabilisatie in de doorontwikkelfase. Daaruit volgt bijvoorbeeld de vertaling naar wet- en regelgeving. Onderdeel daarvan zijn Europese, eenduidige definities van duurzaam bouwen (Taxonomie) en geharmoniseerde verplichtingen voor zowel duurzaamheidsrapportages (CSRD) als voor inspanning om de duurzaamheidsimpact te verminderen (CSDDD).

Belemmeringen en doorbraken

Marktpartijen bieden volop bewezen circulaire oplossingen aan. De markt roept om opschaling. Toch vinden deze oplossingen nog maar mondjesmaat hun weg in projecten die via aanbestedingen op de markt worden gezet. De vraag die dit oproept is hoe het komt dat circulariteit nog niet goed wordt geïntegreerd in aanbestedingen. Het antwoord is divers. Er is een breed palet van redenen op te voeren, die vaak wel met elkaar

in verband te brengen zijn. Hieronder worden de meest gehoorde belemmeringen, de ‘ja maars’, geschetst.

Er zijn echter voor ieder ‘ja maar’ oplossingen te bedenken of een manier te vinden waarop met deze ‘ja maar’ kan worden omgegaan om te komen tot een circulaire invulling van aanbestedingen.

“Ja, maar”	Doorbraken: oplossing/onderbouwing
Ik weet niet hoe ik circulariteit objectief en transparant kan opnemen in de aanbesteding.	Gebruik erkende raamwerken zoals EU Taxonomie, Het Nieuwe Normaal en Level(s) én meetmethoden zoals BCI, Madaster en GPR. Transparante beoordelingsmethoden en EMVI-criteria maken vergelijken mogelijk. Zorg daarnaast voor heldere spelregels aan de voorkant. Laat een (HNN-) evaluatie uitvoeren door een extern bureau om leerpunten opnieuw in te kunnen zetten bij volgende projecten.
Er is te weinig kennis en duidelijkheid over wat circulair bouwen inhoudt en welke aanpak gekozen moet worden.	Investeer in interne kennisontwikkeling, praktijkvoorbeelden, en werk met leidraden zoals ‘Het Nieuwe Normaal’ of het ‘Convenant Toekomstbestendig Bouwen (CTBB)’. Aanbestedingsrichtlijnen kunnen uniformiteit creëren.
We mogen geen eisen stellen die verder gaan dan de wetgeving, uit angst voor juridische risico’s en gevolgen.	Binnen het Aanbestedingsrecht is het toegestaan om ambities te stellen, mits transparant en proportioneel. Circulaire criteria kunnen via gunningscriteria of geschiktheidseisen worden opgenomen. Het juridisch kader laat ruimte voor prestatiegericht specificeren en duurzaamheidseisen.
Door onduidelijkheid over wat mag binnen de wet- en regelgeving, kiezen we liever voor de vertrouwde weg dan voor (onbekende, doch bewezen) circulaire oplossingen.	Standaardisatie, kennisdeling (bijv. via Pianoo) en pilots binnen de wettelijke ruimte, helpen om bewustzijn te vergroten. Gebruik maken van bestaande (meet)instrumenten en prestatiegericht uitvragen biedt juridische en praktische houvast.
Circulariteit krijgt geen prioriteit in het beoordelingsmodel of conflicteert met andere criteria zoals prijs of energie.	Integreer circulariteit via Economisch Meest Voordelige Inschrijving (EMVI)-criteria en gebruik een weging op basis van kwaliteit in plaats van op prijs. Zorg voor een integrale beoordeling waarin het kwaliteitscriterium duurzaamheid (circulariteit, energie en milieu) en prijs samenkomen.
De keten is onvoldoende georganiseerd voor circulair bouwen, samenwerking ontbreekt.	Ketenregie is essentieel: betrek vroegtijdig de keten en stel samenwerking als gunningscriterium of als voorwaarde. Contractvormen zoals bouwteams, ronde tafels of innovatiepartnerschappen kunnen helpen om risico's en verantwoordelijkheden te delen. Voordeel hiervan is dat je kennis vanuit de hele keten samenbrengt om de circulaire business case haalbaar te maken. Transparantie (open boek begroting) bevordert de betrokkenheid en samenwerking.

“Ja, maar”	Doorbraken: oplossing/onderbouwing
Circular bouwen is/likt duurder en zorgt voor onzekerheid in budgetten.	Een Total Cost of Ownership (TCO)-benadering, het inbouwen van marges, waardebeoordeling op basis van restwaarde, carbon footprint en scenario-analyse, helpen circulaire keuzes financieel aantrekkelijk te maken. De hogere initiële kosten kunnen gepaard gaan met lagere gebruiks- en sloopkosten of aanvullende baten.
Technisch en juridisch past circulair bouwen nog niet goed binnen de huidige aanbestedingsprocedures.	Formuleer de juiste eisen én beleg risico's tussen opdrachtgever en opdrachtnemer op een redelijke manier. Kies voor contractvormen zoals Bedrijfsaandeelhoudersovereenkomst (BVO), bouwteams of Uniforme Administratieve Voorwaarden voor Geïntegreerde Contractvormen (UAV-gc) met functionele eisen. Werk met voorwaardelijke eisen en open criteria. Ga resultaat- of prestatiegericht contracteren. Geef ruimte en vraag de markt wat mogelijk is ten aanzien van onderhouds- of hergebruikgaranties van opdrachtnemers of hun leveranciers.
Circulariteit (bijvoorbeeld biobased bouwen) is moeilijk te verenigen met bestaande ruimtelijke of esthetische kaders zoals het beeldkwaliteitsplan.	Beeldkwaliteit is vaak op te rekken of aan te passen. Ga het gesprek aan met het bevoegd gezag om hier de benodigde ruimte te vinden.
Circulariteit ligt buiten mijn takenpakket	Integreer circulariteit in taak- en functieomschrijvingen, koppel duurzaamheidsdoelen aan KPI's en ontwikkelvaardigheden via training.

Uit het bovenstaande blijkt dat een groot deel van de belemmeringen te maken heeft met de onbekendheid omtrent het kunnen en mogen toepassen van circulariteit in aanbestedingen. Ook is er bij veel partijen in de sector nog te weinig kennis aanwezig om circulariteit goed in een

aanbesteding mee te nemen. Ook kan er sprake zijn van een gebrek aan vertrouwen dat aanbestedingen waarin circulariteit wel wordt meegenomen, leidt tot een goed eindresultaat, zowel voor prijs als kwaliteit.

Advies van de Raad voor de Toekomst

De volgende stap in circulair aanbesteden vraagt niet om scherpere meetlatten, maar om sociale innovatie in de aanbestedingspraktijk. En dus om ruimte, vertrouwen en methoden die passen bij waar de praktijk nu écht staat: aan het begin van een nieuwe manier van denken en doen.

De bovenstaande doorbraken geven concrete handvatten waarmee goede resultaten verwacht mogen worden. En laten zien dat er voldoende meetmethodes, tools, criteria en praktijkervaringen zijn waaruit blijkt dat circulair aanbesteden wel degelijk kan en tot succes kan leiden. Het advies van de Raad voor de Toekomst om circulariteit structureel onderdeel van aanbestedingen te kunnen laten uitmaken luidt als volgt:

1. Besteed per 2030 minimaal 50% van de (bouw) opgaven circulair aan. En dat begint nu, door ieder jaar 10% meer circulair aan te besteden.
2. Vraag waar mogelijk prestatiegericht uit en maak gebruik van geschikte contractvormen, zoals Best Value Procurement, bouwteams of UAV-gc met prestatiegerichte eisen.
3. Maak gebruik van concrete raamwerken (Het Nieuwe Normaal) en instrumenten om circulariteit meetbaar te maken in een aanbesteding en laat je inspireren door de doorbraken zoals deze zijn toegelicht in paragraaf 3.
4. Monitor de voortgang van circulair aanbesteden/ bouwen op tenminste de volgende indicatoren:
 - a. MPG of MKI op objectniveau;
 - b. Verantwoorde herkomst materialen;
 - c. Aandeel biobased materialen;
 - d. Materiaalgebonden CO₂-uitstoot;
 - e. Losmaakbaarheid.
5. Evalueer hoe het opnemen van circulaire ontwerp- en bouwprincipes in de aanbesteding heeft gewerkt en leer hiervan voor nieuwe aanbestedingen en deel de resultaten met de markt.
6. Stuur in de prijs-kwaliteitverhouding van aanbestedingen sterk op kwalitatieve onderdelen, waaronder circulair bouwen. Hanteer waar mogelijk een vast budget, waarbinnen partijen de ruimte hebben om circulaire oplossingen te verkennen als integraal onderdeel van de beoordeling. Op deze wijze kunnen aanbieders zich richten op wat er écht toe doet: de kwaliteit van architectuur, stedenbouw, programma, circulariteit en andere kernaspecten van toekomstbestendig bouwen. Zo ontstaat ruimte voor serieuze, integrale voorstellen in plaats van minimale biedingen.
7. Vraag de markt wat mogelijk is ten aanzien van onderhouds- of hergebruikgaranties van opdrachtnemers of hun leveranciers en maak hier afspraken over.